

Кармінська-Бєлоброва Марина Володимирівна

Харківська державна академія культури

**Становлення податкових систем
в історичній ретроспективі**

Значення і місце податкових важелів у системі методів державного регулювання економіки ставить високі вимоги до знань про оподаткування.

В сучасній науковій літературі існує безліч поглядів на історію започаткування і розвитку оподаткування. Цьому питанню приділяли увагу такі вчені, як М. Кучерявенко, І. Янжул, Д. Чернік, В. Пушкарьова та ін.

Актуальність дослідження полягає в тому, що українські фінансисти, протягом тривало часу, внаслідок закритості радянського суспільства, не звертали увагу на певні аспекти досліджень фінансової науки кінця ХІХ-початку ХХ ст., які не були затребувані, не аналізувалися, і на яких ми спробуємо зосередити увагу.

Розглянемо основні проблеми, що досліджувалися фінансовою наукою кінця ХІХ – ХХ ст. в процесі аналізу становлення сучасних податкових систем.

У ХІХ – ХХ столітті становлення оподаткування характеризується як нова епоха його еволюції, підготовлена розвитком виробництва і суспільного життя, передусім становлення капіталізму. В межах дослідження проблеми чисельності податків неодноразово в історії фінансової науки висувалися теорії єдиного податку, що підлягали обґрунтованій критиці. Узагальнюючи цю критику, російські вчені І.Озеров, А.Соколов, автори Фінансової енциклопедії [1, с.46] писали, що ідея єдиного податку є неприйнятною з таких причин: податкова техніка не знає таких податків, які були б придатними для виконання всіх завдань і цілей податкової політики, задовольняли всім принципам оподаткування.

У 50-х роках XX ст. у США сформулювалася нова теорія в оподаткуванні, яка дістала назву монетаризм. Монетаризм має рід напрямів та теоретиків (К.Брунер, А. Мальцев, Д.Лейдер та ін.), однак найбільш популярною є версія М. Фрідмана, який очолив «чиказьку школу». Основним висновком його наукових досліджень є твердження, що втручання держави в економіку має бути обмежене грошовою сферою.

Повністю покладалися на механізм ринкового саморегулювання економіки і теоретики «раціональних очікувань» (Л. Лукас, Дж. Мут, Р. Берроу, Н. Уоллес, Т. Саржет та ін.). Ця концепція передбачає, що в ході конкуренції вводяться в дію всі важелі саморегулювання, які ефективно само налаштовують економічну систему і забезпечують її рівновагу. [2, с.114].

Російські фінансисти В.Твердохлебов, Н. Тургенев, І.Озеров, І. Кулішер розглядали податки як знаряддя економічних і соціальних реформ з метою перерозподілу майна, підтримки одних форм господарювання та розвитку інших. Вчений І. Озеров надавав важливого значення дослідженню чинників, що впливають на розвиток податкової і взагалі фінансової структури. Він зазначив вісім груп таких чинників: 1. суспільні відносини; 2. розвиток народного господарства; 3. суспільні відносини; 4. ступень розвитку податної техніки ; 5. політичні умови; 6. ріст міст; 7. зростання і розподіл народного багатства; 8. інші цілі. [1, с.62].

В роботах П. Гензеля, А.Соколова становлення прибуткового оподаткування пояснювалося перш за все розвитком системи доходів, їх зростанням та зосередження різних їх видів в одних руках, що робило більш доцільним їх сукупне обкладання. окремим, більш пізнім запровадження прибуткового податку в Росії вчені пояснювали низьким рівнем доходів країні. За умов, коли переважна більшість населення Росії є незаможною, а сукупні доходи більш заможних є недостатніми, - писали П. Гензель і А. Соколов.

На початку XX ст. фінансовою наукою ставиться питання про необхідність дослідження закономірностей і законів фінансових явищ, як

основного завдання наукового пізнання. Найбільш послідовною ця ідея проводилася І. Озеровим. Не виробляти фінансові рецепти ми покликані в храмі науки, - писав він, а встановлювати закономірності і закони явищ. [1,с.69]

Аналіз дослідження вченими проблем еволюції оподаткування засвідчує, що ці проблеми набувають актуальності і стають предметом наукових досліджень тоді, коли відбувається формування податкових систем, скасовуються одні і вводяться інші податку, у зв'язку з чим постає питання можливості їх запровадження в одних і неможливості запровадження в інших країнах, отже наявності достатніх умов для відповідного оподаткування.

На думку автора, саме ці проблеми, які аналізувалися наприкінці ХІХ - початку ХХ ст., обумовлює актуальність вивчення поглядів фінансистів зазначеного періоду на проблему становлення оподаткування.

Дослідження теоретичних засад оподаткування в контексті вивчення наукових постулатів фінансових шкіл допоможе запобігти негативній дії податків на соціально-економічний розвиток суспільства або згладити у певні економічній ситуації.

Література

1. Соколовська А.М. Податкова система України: теорія та практика становлення. – К.: НДФІ, 2001. – 372 с.
2. Мельник П.В. Розвиток податкової системи в перехідній економіці. – Ірпінь: Академія державної служби України, 2000. – 362 с.
3. Держава-податки –бізнес: (із світового досвіду фіскального регулювання ринкової економіки): Монографія /В.М. Суторміна, В.М. Федоров, В.Л. Андрущенко. – К.: Либідь, 1992. – 328 с.